

Згідно із вказаним Положенням, доступ до АСДС надається суддям та працівникам апарату суду згідно з їх функціональними обов'язками. Функціональні обов'язки, права користувачів автоматизованої системи, надання та позбавлення права доступу до неї в кожному окремому суді визначаються на підставі наказів голови суду та керівника апарату суду. Користувачі автоматизованої системи відповідно до їх прав вносять до бази даних автоматизованої системи передбачену інформацію та згідно із законодавством несуть відповідальність за її достовірність. Редагування інформації в автоматизованій системі здійснюється уповноваженими на це користувачами автоматизованої системи в разі виявлення неточностей, технічних описок або неповноти даних. Користувачі АСДС зобов'язані забезпечувати конфіденційність інформації, яка в ній міститься. При цьому персональну відповідальність за функціонування автоматизованої системи в суді несе керівник апарату суду.

Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи тягне за собою кримінальну відповідальність, установлену ст. 376-1 КК України. На підставі аналізу цієї статті можна дійти висновку, що предметом даного злочину є не сама система як така, а та інформація, що вноситься до неї відповідно до процесуального законодавства (зокрема, дата надходження документів, інформація щодо предмета справи та сторони у ній, прізвище працівника апарату суду, який здійснив реєстрацію, інформація про рух судових документів, дані про суддю, який розглядав справу, та інші дані, передбачені Положенням).

Об'єктивна сторона даного злочину полягає у вчиненні діянь, передбачених у диспозиції ч. 1 ст. 376-1 КК України, а саме: (1) внесення неправдивих відомостей до АСДС; (2) несвоєчасне внесення відомостей до АСДС; (3) несанкціоновані дії з інформацією, що міститься в АСДС; (4) інше втручання в роботу АСДС. Злочин, що розглядається, має формальний склад, оскільки вважається закінченим з моменту вчинення хоча б одного із зазначених у законі альтернативних діянь.

Суб'єктивна сторона цього злочину передбачає наявність прямого умислу, тобто особа, яка його вчиняє, усвідомлює факт несанкціонованого втручання в роботу АСДС.

Оскільки доступ до АСДС має формально обмежене коло осіб, суб'єкт цього злочину може бути загальним і спеціальним. До спеціальних належать службові особи, які мають право доступу до АСДС, перелічені нами вище. До загальних суб'єктів належать будь-які інші фізичні особи. Кримінальна відповідальність за вказаний злочин настає із 16-річного віку.

Кваліфікуючою умовою даного складу злочину, що передбачена у ч. 2 ст. 376-1 КК України, є вчинення його за попередньою змовою групою осіб, учасники якої можуть належати як до загальних, так і до спеціальних суб'єктів злочину.

В підсумку, необхідно зауважити, що встановлення кримінальної відповідальності за незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду є надійним засобом забезпечення належного функціонування АСДС, попередження судових помилок, а також інших злочинів у сфері правосуддя.

Науковий керівник: к. ю. н., проф. Каркач П.М.

ПОНЯТТЯ ПОТЕРПІЛОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Денисюк І.О.

*студент 5 курсу юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна*

У контексті реформування кримінального процесуального законодавства України окремої уваги заслуговують питання правової регламентації поняття та процесуального статусу суб'єктів кримінального процесу.

Згідно з ч. ч. 1–5, 7 ст. 55 КПК України [3] потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

Права і обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого.

Потерпілим є також особа, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдана шкода і у зв'язку з цим вона після початку кримінального провадження подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

Потерпілим не може бути особа, якій моральна шкода завдана як представнику юридичної особи чи певної частини суспільства.

За наявності очевидних та достатніх підстав вважати, що заява, повідомлення про кримінальне правопорушення або заява про залучення до провадження як потерпілого подана особою, якій не завдано шкоди, зазначеної у ч. 1 ст. 55 КПК України, слідчий або прокурор виносить вмотивовану постанову про відмову у визнанні потерпілим, яка може бути оскаржена слідчому судді.

Якщо особа не подала заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення її до провадження як потерпілого, то слідчий, прокурор, суд має право визнати особу потерпілою лише за її письмовою згодою. За відсутності такої згоди особа в разі необхідності може бути залучена до кримінального провадження як свідок.

Вказані положення не поширюються на провадження, яке може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого (кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення).

З приводу можливості визнання потерпілим також і юридичної особи в теорії та законодавчій практиці різних країн існують діаметрально протилежні точки зору. Так, у ст. 42 КПК Російської Федерації зазначено, що потерпілим визнається фізична особа, якій кримінальним правопорушенням заподіяно фізичну, майнову, моральну шкоду, а також юридична особа у разі заподіяння кримінальним правопорушенням шкоди її майну та діловій репутації [5]. З цього приводу в науковій юридичній літературі існує дискусія. Одні автори вважають, що потерпілим може бути лише фізична особа, громадянин, інші - що потерпілим від кримінального правопорушення можуть бути і юридичні особи. Вважаємо, що така позиція заслуговує на схвалення. Визнання юридичної особи потерпілим наділяє її набагато більшим обсягом прав, ніж якщо б вона була визнана лише цивільним позивачем і, отже, більшими можливостями захисту своїх інтересів.

У КК України [2] незважаючи на те, що в ньому неодноразово вказується на потерпілого та йдеться про обставини, пов'язані із зазначеним суб'єктом (зокрема, про такі види поведінки потерпілого, як неправомірні чи аморальні дії (п. 7 ч. 1 ст. 66 КК України), або про такі його стани, як безпорадність (ст. 152 КК України), матеріальна або службова залежність від винуватого (ч. 2 ст. 120 КК України) тощо), саме поняття «потерпілий» не розкрито.

М.В. Сенаторов зазначає, що з'ясування сутності того чи іншого виду потерпілого має значення для встановлення соціальної природи відповідного кримінального правопорушення, з'ясування його характеру та ступеня суспільної небезпеки; вирішення питань про криміналізацію чи декриміналізацію діянь, диференціацію кримінальної відповідальності; розмежування кримінальних правопорушень, їх кваліфікації; призначення покарання, а також для вирішення питань чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі та звільнення від кримінальної відповідальності [4, с. 36].

Якщо проаналізувати законодавче визначення поняття потерпілого, то можна зробити висновок, що у ньому розкривається зміст матеріально-правового аспекту та називаються умови, за яких потерпілий стає учасником кримінального процесу, набуває процесуальних прав та обов'язків.

Кримінально-правове та кримінально-процесуальне поняття потерпілого, будучи внутрішньо єдиними, можуть не збігатися між собою за рядом причин.

1. У кримінальному праві потерпілим є особа з моменту заподіяння або створення небезпеки завдання їй шкоди кримінальним правопорушенням, а в процесуальному – з моменту подання нею відповідної заяви.

2. У кримінальному процесі потерпілим є суб'єкт, якому кримінальним правопорушенням заподіяна моральна, фізична або майнова шкода. Потерпілому ж від кримінального правопорушення можуть заподіюватися й інші види шкоди: політична, організаційна, соціальна тощо.

3. Безпосередність заподіяння шкоди, тобто прямий причинний зв'язок між скоєним кримінальним правопорушенням та появою потерпілого. За КК потерпілому особисто та безпосередньо заподіюється, наприклад, тяжке тілесне ушкодження. Що ж стосується КПК, то у визначених випадках потерпілими можуть бути визнані близькі родичі та члени сім'ї померлої внаслідок скоєння кримінального правопорушення особи.

Підтримуючи думку А.А. Гаджиевої [1, с. 106], вважаємо, що КК України необхідно доповнити нормою, яка б визначала поняття потерпілого в матеріальному праві в наступній редакції: «Потерпілий - це фізична особа, якій кримінальним правопорушенням заподіяно моральну, фізичну, майнову шкоду або створено реальну небезпеку її завдання; юридична особа, якій кримінальним правопорушенням заподіяно майнову шкоду або створено реальну небезпеку її завдання».

Таким чином, з упевненістю можна стверджувати про актуальність подальшого дослідження питання щодо поняття потерпілого у кримінальному судочинстві.

Список використаних джерел:

1. Гаджиева А.А. Понятие потерпевшего в уголовном праве: проблемы, дискуссии, обсуждения // Государство и право. - 2006. - № 4. - С. 105-106;

2. Кримінальний кодекс України від 01.09.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14>;

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий Верховною Радою України Законом № 4651-VI від 13.04.2012 р. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» № 4652-VI від 13.04.2012 р. – Х. : Право, 2012. – 392 с.;

4. Сенаторов М.В. Потерпілий від кримінального правопорушення в кримінальному праві. – Харків : Право, 2006. – 208 с.;

5. Уголовно-процесуальный кодекс Российской Федерации от 18.12.2001 г. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.up-kodeks.ru/>.

Науковий керівник: к.ю.н., доц.. Бондаренко О.О

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «БІЖЕНЕЦЬ» В УКРАЇНІ

Джумаєва К.Б.,
студентка 5-го курсу юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н.Каразіна
e-mail: Kristina_Jumaeva@mail.ru

Ключові слова: біженець, статус біженця, конвенція.